List 45. Tečaj XLVI.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70. kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 7. novembra 1888.

Obseg: Naznanilo iu razglas. — Naznanilo. — Hranjenje jabolk čez zimo. — Podkavanje volov. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Politične stvari. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarja 1889. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanji živine in mesa. Kdor želi sprejet biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. S spričevalom, da se je pri kakem kovaču izučil za kovaškega pomočnika;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega vedenja, in
4. da zna brati in pisati slovenski.

Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendijo po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendije imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo o poštenem vedenji, in
3. potrdilo, da so delali uže dve leti za kovaške pomočnike. Prošnje z le temi spričevali imajo poslati vsaj do 15. decembra glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca decembra 1889. leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po postavi iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec si ima za šolski čas skrbeti le za živež in stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmerom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živinskih in mesovnih, zatorej naj bi skrbela županstva, da dobode vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in živinskega in mesovnega oglednika.

Jos. Fr. Seunig,
podpredsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis,
začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 27. in 28. decembra t. l., in sicer: 27. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso obiskavali podkovske šole. 28. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kateri se hočejo podvreči tej skušnji, naj se oglase pri podpisanem vodstvu do 15. dne decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole v Ljubljani
dne 25. oktobra 1888.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

Hranjenje jabolk čez zimo.

Ni ga pod našim podnebjem boljšega sadu od jabolka, zato nam pa mora biti tudi do tega, da obdržimo jabolka kolikor le mogoče dolgo časa, tem bolj, ker jim cena toliko bolj raste čim pozneje je uže po zimi. Mislimo, da ustrežemo našim bralcem, ako objavimo vse, kar je potrebno, da se ta sad obdrži dolgo.

Prvo, na kar je posebno gledati, je skrbno obiranje. Jabolko, katero je bilo udarjeno ali stisneno, rado gnije.

Če je tako poškodovanje tudi navidezno le na koži, vendar je ranjenega tudi nekoliko mesa. Ranjeno meso, to je njegov sok, preide v kipenje, katero je začetek gnilobe. Gnilo jabolko prenese pa gnilobo na jabolko, katerega se dotika. Gnilo jabolko je podobno drožem v testu. Iz izkušnje vemo, da je težko dobiti ljudi, kateri s potrebno pazljivostjo obirajo jabolka. Obiranje jabolk je trudno in dolgočasno delo, tako da dostikrat premaga izkušnjava, jablano otresti. Če jabolka tudi z drevesa padejo, ne da bi se otolkla ob vejah, vendar se obtolčejo na tleh manj ali več, češ kar ni v začetku morebiti zapaziti. Vsled tega se včasih na jabolku nastale rane posuše, največkrat pa jabolko vendar začne gniti. Eno gnilo jabolko lahko naredi veliko škode. Na vsak način, je najbolje, vsako kolikor si bodi poškodovano jabolko odstraniti od zdravih. Poškodovana jabolka se takoj porabijo, posušijo ali pa pokrmijo. Kar je pa zdravih jabolk, naj se pa dobro obrišejo ter potem shranijo na suh kraj.

Zdrava jabolka dragocenih sort, katera hočemo ohraniti dolgo časa, spravijo se v zaboje ali sode, med posamezna jabolka pa se natrese gips (mavec). Gips potegne na se vlažnost, zamaši zraku pot do jabolk, hrani jim duh in aromo ter vzdržuje enakomerno toploto. Jabolka strpe velik mraz, to je če pride polagoma, ne hipoma. Vsaka hitra menjava toplotna naredi, da se raztrga jabolčno meso, in vsled tega gnije. Jabolka, dobro shranjena v gipsu, drže se dve leti in še več, ne da bi izgubila svojo dobro vonjavo in okus. Za en sod jabolk ne potrebuje se veliko gipsa, posebno če so jabolka velika; gips je najbolje dejati šele potem na jabolka, kadar je sod uže napolnjen. Če primerno in pazljivo pregibljemo napolnjeni sod, spravimo gips v vse prostore med jabolka. Na ta način gre več jabolk v zaboj ali sod, nego pa če bi skladali gips in jabolka ob enem skupaj. Na dno in na vrh dene se plast gipsa, potem se pokrov pribije in vse skupaj spravi na hladen prostor. Da se jabolka dolgo ohranijo, treba je seveda, da je zaboj ali sod dober, brez razpok.

Namesto gipsa rabijo nekateri tudi pesek, ki tudi dobro hrani jabolka, čeravno ni tako neprodoren zraku kakor gips. Ravno tako se da koristno porabiti rezanica in igličevje. Papir slabo vodi toploto in je tudi zraku precej neprodoren, zato je včasih dobro posebno fine sorte zaviti v papir. Za domačo rabo zadostuje seveda star papir časniški itd., za kupčijo treba je pa uže belega papirja. Naj bodo jabolka kolikor si bodi dobro v zaboje shranjena, vedno je važno, da so na hladnem prostoru.

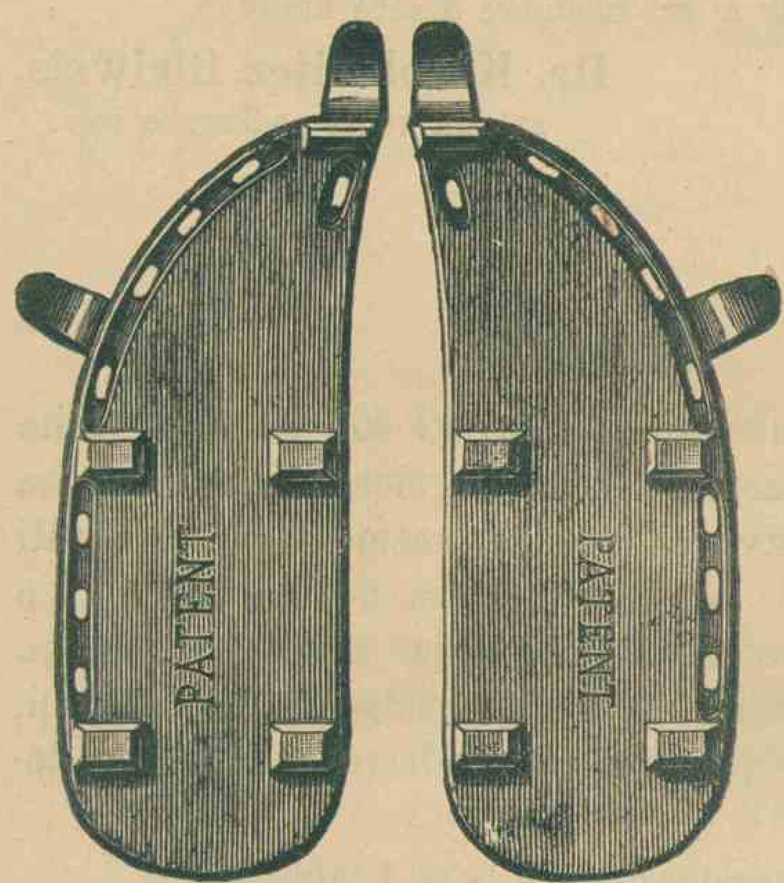

Podoba 64.

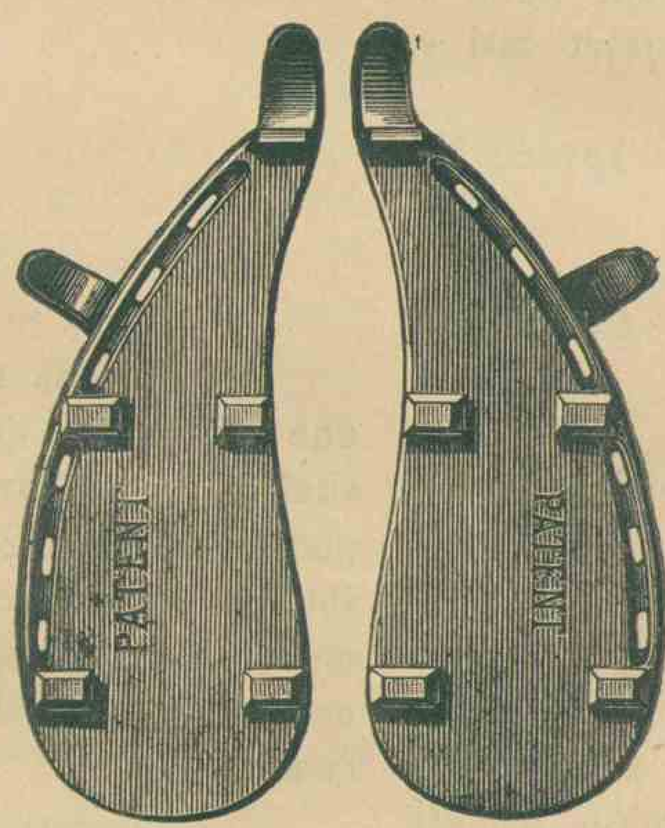

Podoba 65.

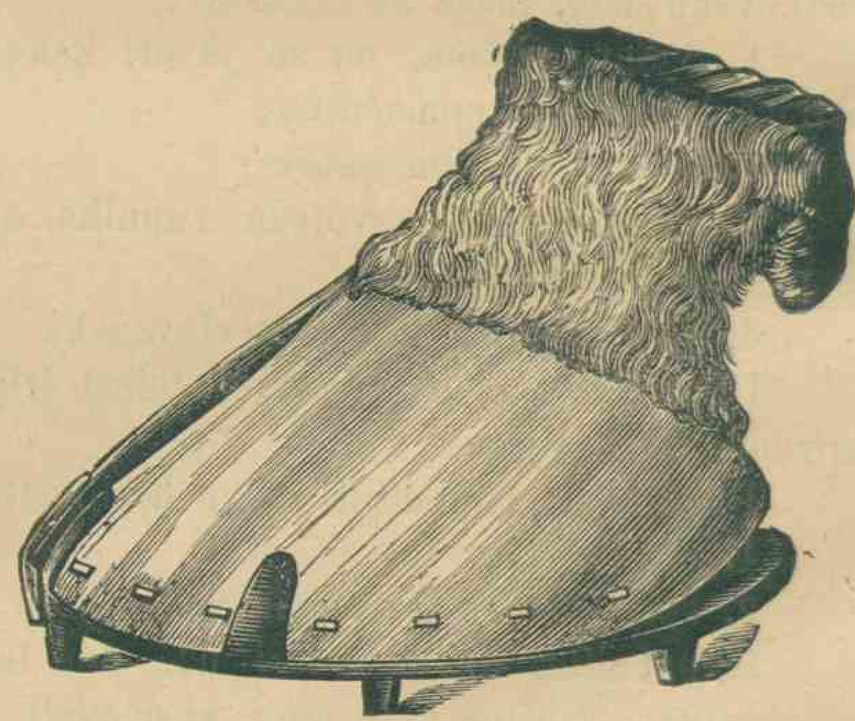

Podoba 66.

Podkavanje volov.

Po mnogih krajih na Slovenskem imajo pametno navado, da vole podkavajo. Smelo smemo trditi, da podkovan vol za tretjino več naredi nego nepodkovan. Po nekaterih krajih, zlasti po kamenitih tleh in onod, koder delajo precej močno z voli, pa morajo biti podkovani. Prav zelo priporočamo našim gospodarjem, naj vole podkavajo, če le količkaj kaže. Ni pa dovolj, če volu pribijemo na parklje kos železa kar tako, ampak vol bodi pravilno podkovan, ako hočemo od podkavanja imeti kaj koristi in ako mu hočemo s tem delavnost povekšati. Kakor dobivamo dan danes za majhen denar izvrstne podkve za konje in tudi žeblje, boljše nego jih more narediti domač kovač, in to glede oblike ter tudi glede materijala, tako prodajajo tudi sedaj izvrstne volovske podkve jeklene prav zelo ceno. Dunajska firma M. Hanna sinovi (M. Hann's Söhne in Wien, I. Strauchgasse 2) spravila je namreč sedaj v kupčijo nekake normalne volovske podkve, ki prijajo vsakemu volu. Dela jih po navodilih prvih živinskih zdravnikov. Podkve so pravilne, imajo pravo obliko, pribiti jih je prav lahko na parkelj ter so zelo trpežne.

Te podkve dopuščajo enotno podkavanje za vsako goveje pleme in so praktične za vsako pot po leti in po zimi. Podkve so narejene iz najboljšega švedskega

železa, lahko jih je variti in kovati, mrzle upogibati in naravnavati in le nekoliko razbeljene uže raztegniti.

Podoba 64. kaže podkev za parklja sprednjih nog, podoba 65. podkev za parklja zadnjih nog in podoba 66. pravilno podkovano volovsko nogo.

Prednosti Hannovih volovskih podkev so te le:

1. Povekšavajo delavno vrednost živinsko.

2. Štolni so tako narejeni, da se živali po gladkih tleh, na pr. po zimi ne more polzeti.

3. Te podkve dajo volu varen korak ter more rabiti brez ovire vso moč svojih nog, k čemur posebno pomaga srednji štolen.

4. Vol, s takimi podkvami podkovan, more celo tam dobro voziti ali hoditi, koder lahko drugače le konj.

5. Vol si skoraj ne more noge zviti ali sploh parkljev poškoditi.

6. Trpijo Hannove podkve najmanj dvakrat do trikrat toliko časa, kolikor navadne domače.

En kilogram teh podkev velja 48 kr., in ker vseh 8 podkev, ki so potrebne enemu volu, ne tehta niti en kilogram, zato stane podkovanje največ 46 kr.

Imenovana tvrdka izdeluje osem številk teh podkev in sicer se ravnajo številke po dolgosti sprednjih parkljev tako-le:

Št. 0 = 100 m/m	Št. 5 = 140 m/m
„ 1 = 110 „	„ 6 = 150 „
„ 2 = 120 „	„ 7 = 160 „
„ 3 = 130 „	„ 8 = 170 „

Podkve za zadnje noge so delane vedno po pravi razmerni velikosti. Kadar se naročajo, tedaj je meriti samo sprednjih parkljev dolgost.

Prepričani smo, da bode vsak gospodar, kadar poskusi te podkve, vedno rabil potem le te, zato jih zelo priporočamo našim gospodarjem, naj jih poskusijo.

Razne reči.

* **Čemu je stelja?** Stelja ali nastil je:

1. Živini mehko, prijetno in po zimi tudi gorko ležišče.

2. Vleče nase vlago, da živina ostane snažna.

3. Dela in množi gnoj in ga tako ravna, da je pripraven za vožnjo na njive in polje ter dober za gnojenje.

4. Pomaga, da se zemlji nadomeščajo redilne moči za rast in žetev, ali z drugimi besedami: v gnoj izpremenjena stelja dela zopet dobro in rodno prst, katera iz sebe daje to, kar pridelujemo na njej z žitom, s sadeži itd., in kar na njivo ne prihaja nič več, ko se v podobi mnogoterih pridelkov, kakor tudi mleka, sira itd. razkropi na vse strani.

5. stelja dela poslednjič prst na njivi rahlo.

* **Poravnanje travnikov.** Če poravnavamo travnike, lahko izdatno povišamo njih dohodke. Na neravnem travniku nahajamo griče in jame. Griči so navadno podvrženi suši, po jamah pa zaostaja voda, ki jih dela močvirne. Na takem travniku ne dobivamo povsod enake krme, in marsikateri prostor ostane gol ali vsaj borno obraščen. Priporočamo torej, naj vsak gospodar poravnava svoje travnike, saj je to delo lahko. Najprvo se izpodreže ruševje po onih krajih, ki jih je treba ali odnesti ali napolniti. Nato se pod ruševjem ležeča zgornja zemlja spravi na stran, da se potem, ko se rušje zopet poklada, podmetava pod nje. Gričasti kraji se odneso, in jame zametavajo z zemljo. Če je kaka velika jama na travniku, lehko se od drugod v njo navozi zemlje ali peska itd., in potem se zakrije z dobro zemljo. Ko je površje poravnano, nameče se poprej shranjena dobra zemlja povsod enakomerno, in na njo se pokladajo ruše. Vsak lahko vidi, da to ni toliko težko opravilo, s katerim povišamo dobroto travniku, kosec pa kosi lehko brez vsaktere ovire, po takem travniku se lehko vozi itd.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

A kako je bilo ob tej dobi v Evropi? Egiptci in Feničani so uže v najstarejšej dobi mnoge koristne biline prenesli v zemlje okoli sredozemnega morja. Arijska plemena, s katerih izhajajo malone vsi evropski narodi, začela so se v Evropo seliti okoli l. 2500 pr. Kr., in so seboj prinesla marsikatero bilino, katera se je v zapadnej Aziji vzgajala. Znanstvena raziskovanja nam pokazujejo, da so uže tudi popreje v Evropi in v severnej Afriki po katero bilino vzgojevali. Pričajo nam to imena nekaterih bilin, katera izhajajo z jezikov, ki so starejša od arijskih. Ali vendar je moral ta vzgoj biti zelo redek in slabo razširjen. Najstarejši sledovi človeške kulture v severnej Evropi se nahajajo ob danskej obali. Tu nahajamo še dandanes velike kupe morskih lupin. Okoli hiše, v katerej je človek stanoval, metal je vse odpadke od hrane in med njimi nahajamo mnoge sledove, po katerih moremo soditi, kako je človek takrat živel. Ti ostanki človeškega življenja so poznati v znanosti z imenom Kjökkenmöddings (kuhinjski odpadki). V njih ne nahajamo niti sledú kakej kulturnej bilini, kakor tudi ne nahajamo kovnega orodja, temveč samo orodje od kamna. Ob istem času so živeli tudi narodi v Skandinavskej samo ob ribarstvu in lovu. Dasi niso vsi ti severni narodi še poznavali kovin, vendar ni to tako davno bilo. Prav gotovo ta čas ni starejši od lepih časov rimske republike.

*

90.

Žitarice stanovnikov v stavbah na kolji.

Mnogo zanimivejše ostanke prve kulture nahajamo po jezerih švicarskih, in to še z one dobe, ko tadanji stanovniki še niso poznavali drugega orodja kot od kamna. Nikjer na svetu do sedaj ni se s te prastare dobe obdržalo toliko jasnih in očitih ostankov, ki bi nam mogli podati tako lepo sliko o življenju človeka v prvem kulturnem delu, kakor tu.

Najstarejši stanovniki vzhodne Švicarske so zgradili svoja stanovališča na jezerih blizo obale. V dno jezera so zabili velikih kolov, in nad vodo so postavili na te kole svoje hiše. Stavbe take nazivamo „stavbe na kolji.“ Da so ljudje v takih stanovališčih dalje časa stanovali, da niso bila toraj samo zavetje ob nevarnosti, priča nam velika množina odpadkov od hrane, ki je nahajamo na dnu jezer. Med temi odpadki so našli še mnogo drugih in raznovrstnih predmetov, in po vseh teh najdbah mogli bi si napraviti popolno sliko o stavbah na kolji. Poskusimo! Po jezerih nam stoji na tisoče kolov, pokrijmo jih z lesenim podom. Na tem podu napravimo ieso, omažimo jo z ilovco, pa so stene take hiše gotove. Takih sten so našli cele kosove. Kako so bile te hiše znotrej urejene, tega še ne znamo, do sedaj so našli samo lesenih klopi in kljuk za obešanje obleke, pa posameznih lepo pletenih sagov od lubja ali slame. Orodje in orožje so izdelovali od kamna, rogov, kosti in lesa. Za nas so tu vsekako najzanimivejši bilinski ostanki, ker nam oni najbolje predočujejo kulturo in življenje dotičnega naroda, in nam morejo ob enem najbolje pokazati, od kodi je ta narod došel, ali vsaj od kodi je kulturo svojo prejel.

Ti bilinski ostanki ležé pokopani v blatu. Tu jih moramo iz mehkega črnega blata izkopati, ter skrbno izbrati, ker se je tu na debelo nakopičilo kamen in črepinje, pohišje in ogelje, zrnje in kosti živalske. Niso pa ti ostanki enako po celem dnu razmetani, temveč so se nabirali v posebne kupe tam, kjer je po vsej priliki bila v lesenem podu odprtina, skozi katero so odpadke v vodo metali. Na onih mestih, na katerih nahajamo poogljenena semena, kruh, pletivo in tkanino, bile so gotovo shrambe v stabah na kolji, in kedar je stavba zgorela, pale so spravljene stvari v vodo. Vsi ti bilinski predmeti, če tudi so poogljeneni, vendar imajo še tako dobro obliko, da jih moremo lahko spoznati in razvrstiti, kakor je to učinil Oskar Heer v svojem glasovitem delu: „Die Pflanzen der Pfahlbauten“ (1866).

Heer je našel vsega vkup 115 raznih bilin, katere je človek v stavbah na kolji imel. Med temi bilinami najpogostejše so žitarice. Nahajamo tu dve vrsti ječmena, tri vrste pšenice in dve vrsti prosa. Pšenična zrna so čista, dočim je ječmen navadno še v resah. Najredkejše se nahajajo v zrna klasu, kakor je sploh celih klasov zelo redko dobiti. Vendar so našli od vseh žitaric vsaj tolikih kosov, da moremo pogoditi, kakošen je celi klas bil. Če omenjenim sedmerim vrstam žitaric dodamo še tri redkejše vrste, dve pšenici in eden ječmen, tedaj moremo reči, da so uže v prastarej dobi v osrednjej Evropi vzgojevali toliko raznih žitaric. Ni dvojbe, da je uže ondaj moralo poljedelstvo biti vrlo razširjeno. Najglavnejše žitarici, kateri so stanovniki v stavbah na kolji sejali, bili ste šestovrstni ječmen (Hordeum hexastichum densum), in pšenica (Triticum vulgare antiquorum, Pfahlbauten-Weizen*), obe vrsti kratkega klasu in drobnega zrna. Nahajamo ju pa v vseh takih stavbah, sedaj poedina zrna, sedaj cele kupe. Morali ste biti vrlo priljubljeni žitarici, ker ju nahajamo ne samo po najstarejših stavbah na koljih, temveč tudi kesneje, in drobna ta pšenica je dočakala še propad rimske držav, potem je zginila z zemlje. Prav gotovo so ta drobna zrna dajala veliko moke, kakor se tudi dandanes odlikuje neka drobna jara pšenica s trdim in vrlo močnatim zrnom. Srednja kolska pšeniea, ki jo po mnogih jezerih nahajajo, podobna je na vso moč današnjej pšenici, ki jej velé „Triticum vulgare compactum muticum, Dinkelweizen,“ in jo še dandanes po zapadnej Švicarskej sejejo, in to radi močnih in trdih bilk, radi česar je veter ne more tako lehko povaliti.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca Kluna.

v XVI. seji deželnega zbora, 20. septembra t. l., o gimnaziji v Kranji.

Slavni zbor! Predno se spuščam v meritoričnо razpravo o predlogu, kateri nam podaja upravni odsek, zdi se mi potrebno očitno zavrniti neki napad na čast posameznih gg. poslancev, kakor tudi na čast slavnega zbora. Nekemu se je zljubilo naše poslance, ki so se potegovali za obstanek kranjske gimnazije, pred svetom grditi z osnovanim natolcevanjem, da so govorili za to le na videz, da bi bili slepili prebivalstvo kranjskega mesta in gorenjskih občin, da pa jim je bilo za obstanek le toliko, kakor za lanski sneg in bi raje imeli drugo gimnazijo v Ljubljani, nego obstanek gimnazije, v Kranji. V svojem in svojih tovarišev imenu, ki so me v to pooblastili, moram to sumničenje tukaj zavračati. Kar smo mi delali in sklepali za obstanek kranjske gimnazije, delali in sklepali smo po svojem najboljšem prepričanji in najboljši zavesti, da je kranjska gimnazija naši deželi in našemu ljudstvu potrebna. V tem prepričanji nas niso omajali ne razlogi, s katerimi je gospod

*) Pfahlbauten-Weizen, — koljska pšenica (?!)

naučni minister opravičeval svojo dotično naredbo, ne puhli ugovori, katere smo lani slišali z one strani te visoke zbornice, ker je gospoda menda pozabila, da je pred 10 leti z nami vred priznala potrebo gimnazije v Kranji.

Zelo čudno pa je obnašanje gimnazijskega ravnateljstva kranjskega, katero je hotelo to za nas toliko znamenito vprašanje enkrat za vselej spraviti z dnevnega reda ter je v dopisu z dne 2. aprila t. l. stavilo slavnemu deželnemu šolskemu svetu predlog, naj koncem tega leta zapre spodnjo gimnazijo v Kranji. K sreči naš deželni šolski svet tega predloga ni priporočal slavnemu ministerstvu, ampak je prosil, naj 3. in 4. razred še letos ostaneta.

Sicer pa se ne bi čudil, gospoda moja, da je gospod naučni minister odpravil kranjsko gimnazijo, ampak jako čudno bi bilo, ako bi je ne bil odpravil. Leto za letom so prihajala višjim šolskim oblastim poročila, da so profesorji v Kranji zgolj uboge ničle in duševni revčki, s katerimi si ravnateljstvo nič ne more pomagati; da je silno malo zanesljivih dijaških stanovanj, da stariši v najredkejših slučajih podpirajo prizadevanje šole za vzgojo itd. Kdo bi se pri takih okoliščinah čudil, da je pri vladi obveljala misel, da je kranjska gimnazija najslabša gimnazija v celi Avstriji, in da je gospod minister, misleč nekoliko srednjih šol odpraviti, v prvi vrsti segel po gimnaziji v Kranji. Napravite novo gimnazijo v Ljubljani, pošiljajte taka poročila višji šolski oblasti, kakor so dohajala o gimnaziji kranjski, in kmalu jo doleti enaka osoda, ko je po krivem doletela gimnazijo v Kranji.

Ni moja reč, tukaj se potegovati za čast gimnazijskih profesorjev. To pa vendar moram povedati, da so vsi pošteni značaji, da jih je nekaj bilo že prestavljenih na gimnazijo ljubljansko, in vsi strokovnjaki priznavajo, da je bila večina njih tudi spretni profesorji.

Enako neosnovana, kakor to natolcevanje, bila sta tudi druga dva razloga, ki sta več ali manj pomogla k razpustu kranjske gimnazije. Že lani se je v slavnem zboru povdarjalo, in kdor Kranj natanko pozna, bode temu pritrdil, da je dovolj poštenih stanovanj v Kranji, ki bi v slučaji, ako bi se tam napravila viša gimnazija zadostovala tudi za to. Ravno tako vsi dobro vemo, da so naši kmetje silno skrbni za odgojo svojih otrok, in kdor je imel s šolo opraviti, je sam skušal, kako so hodili stariši povpraševat po učenji in obnašanji svojih otrok, in kako hitro je pomogla očetova ali materina beseda. Gorenjski kmetje od te splošne lastnosti naših kmetovalcev ne delajo izjeme. Ugoden vspeh učencev izstopivših iz kranjske gimnazije nam priča, da stariši svojih otrok ne odgojujejo tako brezskrbno, kakor bi se sploh mislilo.

Ako disciplina na kranjski gimnaziji ni bila hvalevredna, kakor bi se pričakovalo, tičijo vzroki drugod in ne pri stariših in v stanovališčih. Znano je v Kranji, da je nastal prepir med šolsko in cerkveno oblastjo zaradi verskih vaj; o tem se je govorilo po celem Kranji in je gotovo tudi vplivalo na disciplino teh učencev. Neki učenec je pljunil za svojim veroučiteljem samim, ne da bi se mu bilo to za zlo štelo tam, kjer imajo čuvati nad disciplino, čemu tudi, ab ovo — — —. Tudi se mi je pripovedovalo, da se je profesorjem, ki so zvedeli za kaznovanja vredne prestopke, očitala malovredna denuncijacija. Pri takih razlogih se ni čuditi, da je bila disciplina malo vredna, čuditi se pa moram, da se je krivda dajala starišem in sorodnikom ter tistim prebivalcem v Kranji, ki so imeli dijake na stanovanji.

V prepričanji, da je kranjska gimnazija za našo deželo potrebna, nas še bolje potrjuje izkaz letošnjih učencev na gimnaziji ljubljanski. Dasiravno se je pri sprejemu jako strogo ravnalo, in 24 manj zmožnih odpravilo, šteje prvi razred 241 učencev, to je 55 več, kot pričetkom preteklega šolskega leta. Ako te prištejemo onim, ki so v Kranji ostali, bilo bi to zadosti za dobro obiskovano kranjsko spodnjo gimnazijo in ljubljanski gimnaziji še bi ostalo toliko, kolikor zadostuje za gornjo gimnazijo. Očividno je torej kranjska gimnazija vplivala na število učencev ljubljanske gimnazije, brez ozira na to, da se je pomnožilo tudi število učencev na realki, kjer je letos v prvem razredu 115 učencev, to je 32 več kakor prejšnja leta. Ljubljanska gimnazija je vsled na novo doraslega števila tako velikanska, da se ne more primerjati nobeni drugi gimnaziji v celi Avstriji; šteje sedaj 21 razredov, ker prva šola ima 4, druga, tretja in četrta po 3, peta do osme pa po 2 razreda, in profesorjev ima toliko, kakor naš slavni zbor udov, namreč 37.

Gospod minister je izprevidel, da ljubljanska gimnazija ne bode mogla zadostovati učencem, ki hočejo prestopiti v srednje šole, on obeta vsled tega potem obrtne šole, in drugo kar še potrebujemo. Potem bi število tako narastlo, da ne bi bilo v nobeni pravi primeri z drugim prebivalstvom ljubljanskega mesta. In ker se zlasti dijaki višjih šol ne dajo v škatljicah hraniti, utegne se pri jako vskipečem značaji naših mladenčev kaj lahko pripetiti, da se mladi ljudje začno brigati za reči, za katere se ne smejo brigati, in prično marsikaj, kar ima zanje slabe nasledke, katere šole prepozno čutijo. Ravno zato so manjši kraji nekoliko pripravniši za srednje šole, ker ni toliko zapeljivih prilik, kjer politično strankarstvo, kakor se ravno glede Kranja omenja v že prej omenjenih poročilih, ni tako napeto in narodni prepir učence tem manje odvračuje od učenja, ker jim tako lahko ne pridejo v roke politični ščuvalni listi — na katere liste se misli ali na nemške, ali na slovenske, tega vam ne morem povedati, pa to vsak med vami lahko ugane.

Še iz drugih ozirov ne bode lahko, kakor misl gospod minister, napraviti v Ljubljani drugo gimnazijo Sedanje gimnazijsko poslopje ne zadostuje; nekateri

razredi so v prostorih, ki bi bili primernejši za vlažne kleti, nego za šolske sobe in ne zadostujejo ne zdravstvenim, ne šolskim zahtevam. Pa tudi, ko bi zadostovali, bilo bi težko drug zavod spraviti pod isto streho. Kdor se spominja še časov, ko sta bili gimnazija in realka pod isto streho, ve, koliko je bilo prepirov in ravsa med učenci. in vodstvo je težko vzdrževalo red, in zato se zmiraj uresničuje neki star pregovor; dva petelina na enem kupu ne storita dobro". (Smeh.) Treba bode, ako se v Ljubljani napravi nova gimnazija, misliti na to, da se preskrbi novo poslopje, to pa ne bode le malo stalo; za dovolitev novega zidanja treba bode privolitve državnega zbora in zatorej sem se jaz v lanskem zasedanji usojal slavnemu zboru priporočati, naj raje pri ministerstvu zahteva obstanek kranjske gimnazije, kar bi bilo za državne finance mnogo bolje, nego v Ljubljani napravljati novo gimnazijo. In jaz mislim, da bode visoki državni zbor, pretresujoč mojo resolucijo, gotovo tudi gledal na denarno stran in morda ravno iz teh razlogov podpiral naše težnje in ministerstvu priporočal, naj raje pusti kranjsko spodnjo gimnazijo, nego napravi v Ljubljani novo; in to bode tem raje storil, ako vidi, da stem ne ustreza le državnim financam, temveč tudi želji našega ljudstva in potrebam naše dežele. Zato prosim, gospôda, da sprejmete predlog, kakor vam ga je stavil upravni odsek.

Iz državnega zbora.

Od minule srede dne 31. oktobra do včeraj 6. novembra, zbornica poslancev ni imela seje, zboroval je samo budgetni odsek in nekateri manj pomenljivi odseki in pa klubi. Sicer pa tudi dnevni red včerajšnje seje ni bil nikakor pomenljiv. Pomenljivi ste pa v teku tega tedna nastale dve reči:

a) Razkrojenje levičarjev.

b) Nov načrt vojnega zakona.

Ko je bil v ministerstvo pozvan grof Schönborn sprevidili so levičarji državnega zbora, da se za nje bliža v odločilnih krogih še nepovoljnejša doba, in čuti je bil od vseh strani glas, da se mora levica zopet zediniti. V ta namen posvetovali so se posamezni levičarski klubi in njihovi načelniki, skrivnostno se je šepetalo, da je levica zopet združena. Na torek večer vabljeni so bili vsi levičarski klubi z izdanim klicom „važno naznanilo" za dnevni red. Že nedeljski listi pa so naznanjali jedro onega kar se je pripravljalo kot „važuo naznanilo" namreč: a) predstojniki levičarskih klubov združevajo se v neki izvršilni odbor, b) red, glede vzajemnosti pri glasovanji, dosledno tudi pri razpravah, se poojstri. Temu pa se dodaja bolj pomenljiva novica, da se Plener odcepi s svojimi pristaši od nemško-avstrijskega kluba ter osnuje nov klub z imenom „narodno nemški klub", potem pa se ima ostanek nemško-avstrijskega kluba tudi prekrstiti ter sprejeti ime „konservativno-nemški klub", ki bi ostal pod vodstvom Chlumecky-jevim ter bi bil morebiti začetek one sredne stranke, o kateri se je svoj čas toliko pisarilo in govorilo.

Konoc pogajanja med levičarji je toraj ta, da se elementi njeni razkrojevajo po neki skupnosti svojega teženja. Pri vseh teh razlikah ostajajo toraj: nemško-narodna zadruga, protisemiti, dunajski demokrati in zgoraj omenjena dva nova kluba. Združeni bodo toraj pod vodstvom Plenerjevim nemško-pemski nespravljivi elementi in se bodo vvrstili takoj za one protisemitke in pa nemško narodne zadruge, ki v prvo vrsto slavijo svoje velikonemške narodne naklepe. Tem nasproti je konservativno-nemški klub vsaj po svoji sostavi z nemško-avstrijskim geslom, se ve da po onem kopitu nekdanjih liberalnih vlad, ki vso srečo Avstrije uvidevajo v državnem nemškem jeziku, z vsemi ustavi nasprotnimi posledicami.

Druga važna stvar tega tedna je, minulo soboto predsedništvu zbornice predložen načrt zakona o „uvedenji novega brambovskega zakona".

Člen prvi načrt izreka razveljavljenje brambovskih zakonov z leta 1868 in pa z leta 1882.

Drugi člen obsega nov brambovski zakon obsegajoč 71 paragrafov.

Člen III. obsega devet točk prehodnih določb. Načrt zakona 16 polnih tiskanih strani, pojasnila pa 68. strani. Poojstrila novega zakona so pomenljiva, pa žalibog potrebna. Več o tem zakonu spregovorimo pri drugih prilikah.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Vernih duš dan obhajal se je v Ljubljani zopet, po prestanku nastalem vsled nalezljivih bolezen, sijajno. Ljudstvo slovensko slavilo je zopet srčno drage svoje vodje in prvoboritelje na političnem in slovstvenem polji. Izrekoma bil je zelo mnogobrojno obiskan grob očeta dr. Bleiweisa, dalje groba Vodnikov in Čopov. Na novo bil je razkrit nagrobni spominek Levstik-Raičev, izdelan po načrtu deželnega inženirja Hraskega. To lepo slavljenje spomina zasluženih naših mož, katero se ponavlja leto za letom, je gotovi najboljši dokaz napredka in zrelosti našega naroda in poroštvo za srečno prihodnjost njegovo. Ostanimo vedno hvaležni in s tem tudi vredni nasledniki velikih mož, ki so z uma svitlim mečem vspešno delovali za probujenje naroda slovenskega.

— **Slovensko gledališče.** Dramatično društvo spravilo je na oder v Čitalnici vernih duš dan žaloigro „Mlinar in njegova hči", minulo nedeljo pa burko: „Enajsta zapoved".

— **Gospod deželni predsednik baron Winkler** vrnil se je minulo nedeljo večer nazaj z Dunaja, kjer se je mudil po svojem poslu večji del minulega tedna.

— **V državnem zboru** spustili so nasprotniki narodne enakopravnosti na Koroškem v povprašavanji do bivšega vodjó pravosodnega ministerstva barona Pražak-a in do sedanjega pravosodnega ministra grofa Schönborn-a prve pa jako tumpaste pušice, zakaj se pri peterih novo razpisanih avskultantskih mestih zahteva znanje tudi slovenščine v besedi in pisanji. Poslanec Steinwender, ki je vendar kot profesor zadosti poučen človek, smeši se pri tem povprašavanji z neresnično trditvijo, da je na Koroškem samo k večjem četertina prebivalstva „Vendos“ in o teh dalje trdi, da vsi umejo nemško, nasproti pa, da ne umejo „novo-“ slovenščino. Viditi je, da ti gospodje ne vedo, kaj se je na Koroškem godilo vsaj minulih 40 let in tako se delajo tudi slepe za to, kar se tam godi sedaj. Ako bi gospodje hodili vsaj tu in tam poslušat besedo Božjo, ki se koroškim Slovencem oznanja vedno v slovenščini, in ako bi le od daleč pogledali vsakoletne knjige Mohorjevega društva, kakoršne prečitava z veseljem in vspehom tudi koroško slovensko ljudstvo, potem bi ue bili tako surovo v obraz resnici in zdravi pameti.

— **Shod avstrijskih katolikov** na Dunaji bo koncem tega mesca v prostorih „Musikverinssaal“ in razpravljala se bodo pri shodu, kakor obeta oklic osrednjega odbora: socijalna vprašanja, vprašanje verske šole, vednost in umetnost in pa vprašanje katoličtvu prijaznega časništva. Kakor se nam poroča vdeležili se bodo tega shoda zastopniki katolikov vseh dežel in vseh izobraženih stanov. Bog daj mnogo stalnega vspeha!

— **Deželni odbor kranjski** razpisal je službo vodje za poberanje deželne naklade od žganja, ter sklenil prošnjo za sodnijsko dražbo starega gledališkega stavišča v smislu dotičnih deželnozborskih sklepov.

— **Vabilo k besedi s plesom**, katero priredi Šišenska čitalnica na Martinovo nedeljo dne 11. novembra 1888 v prostorih Koslerjeve zimske pivarne. Spored:

1. Nedvêd: „Avstrija moja“, možki zbor (nov).
2. Baumbach-Funtek: Odlomek iz „Zlatoroga“, deklamuje gospodična Josipina Vernikova.
3. * * * „Barkolora“, Duett za ženska glasova s spremljevanjem glasovira.
4. Odvetniki. Opereta v I. dejanji se spremljevanjem na glasovirji.
5. Volarič: „Slovan na dan“, mešan zbor (nov).
6. Jenko Dav.: „Vidov dan“, možki zbor se spremljevanjem glasovira (nov).
7. H. Sattnar: „Na Planini“, mešan zbor z baritonsolo (nov).
8. * * * „Mihova ženitev“, možki zbor.

Besedi sledi tombola in potem ples. Pri besedi in plesu svira oddelek vojaške godbe c. kr. pešpolka baron Kuhn št. 17. Začetek ob 7. uri. Vstopnina 30 kr. Častiti društveniki so vstopnino prosti.

K obilni vdeležbi najuljudneje vabi

Odbor Šišenske čitalnice.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zbornica poslancev zborovala je včeraj in zboruje, kakor se nam poroča, tudi danes. Javne razprave postale so prav naravno malo zanimive, nasproti postajajo va toliko zanimivejše, razprave v odsekih in v klubih.

Budgetni odsek pričel je in nadaljuje svoje delovanje prav marljivo, vrše pa se ob enem posvetovanja v klubih in v še ožjih krogih o načrtu nove brambovske postave s silno važnimi in teškimi svojimi novimi naredbami. Prevagava pa kolikor je to moč sedaj opazovati prepričanje, da se sicer zahteva sila velik in težak krvni davek, da se mora pa vendarle privoliti, ker je neobhodno potreben in služi v toliko večjo varnost vse države kakor tudi posameznih njenih brambovcev, kolikor večja je in postaja naša lastna vojna sila.

Posvetovanje v odseku o brambovski postavi prične se prihodnji ponedeljek.

V četrtek zboruje tudi odsek sostavljen za posvetovanje načrta zakona o znamenjih za varovanje izdelkov različnih obrtnih strok (Markenschutzgesetz).

Nemška. — Volitve za deželni zbor Pruski so dognane in videti je, da se v obče lice pruskega zastopa ni spremenilo. Zadnje pod pritiskom Bismarkovem dognane volitve vršile so se z geslom dogovora vsih mnogovrstnih, pa v obče vladi prijaznih strank in prevrat javnega menenja, ki se je pripravljal za čas vladarstva pokojnega cesarja Friderika, presukal se je po nastopu sedanjega cesarja zopet natanko na prejšnjo razmerje. Zadnje dni ponavljala se je zopet govorica, da stari knez Bismark namerava zavolj bolehnosti odložiti večji del preobilnega svojega posla ter postaviti po volji cesarjevi na svoje mesto sina Herberta grofa Bismarka.

Prej ali slej zgodi se to gotovo in razumljivo je, da hoče oče Bismark preskrbeti sinu svojemu najveljavnejše mesto v državi, prvič, ker je sin njegov. drugič pa tudi za to, da dejansko kader in kolikor treba vender le odločilno besedo zase obdrži, stari nemški kancler tako v notranjih kakor v unanjih političnih in gospodarskih vprašanjih.

Potovanje cesarjevo po Avstrijskem in Laškem se vedno še razpravlja v časništvu. Berolinski časniki se ve da govore deloma zelo laskavo o tem potovanji in njegovih uspehih, še bolj pa razpravljajo nemilostivi odgovor cesarjev pri njegovem povratu v Berolin nasproti tamošnjemu časništvu. Uradni „Reichsanzeiger“ prijavil je oni del cesarjevega odgovora do besede, pa je moral potem dodati še neko uradno pojasnilo ker je časništvo ravnalo s tem karanjem cesarjevem, kakor z nebodiga-

trebom ponujaje ga protivniku. Prav tako se obširno razgovarja obiskovanje cesarjevo pri papežu. Rimska kurija izdala je sedaj v tej zadevi okrožnico, v kateri oporeka besedam napitnice laškega kralja, v katerih imenuje Rim glavno mesto svojega kraljestva. Dotike z nemškim cesarjem pa ne omenja okrožnica papeževa.

Ruska. — Car vrnil se je s svojo rodbino v Petrograd, kjer je bil sprejet navdušeno in tukaj izdal je manifest do svojega ljudstva, v katerem izreka, da car deli s podaniki svojimi čutja hvaležnosti proti Bogu za čudovito rešitev, ter sklepa z besedami: Previdnost, katera je varovala naše blagru ljubljene domovine posvečeno življenje, naj nam tudi podeli moč, da moremo spolniti velike dolžnosti, za katere smo poklicani po njeni volji. O železniški nesreči sami trdijo ruski časniki še vedno, da je niso zakrivili nihilisti, temveč slabi stan železnice v zvezi s prehitro vožnjo. Trdijo, da je komisiji za preiskavo nesreče izročil sar cam kos gnjilega praga, po drugi strani pa se trdi, da je pred nesrečo železnica vozila s hitrostjo 40 vrst v uri, potem pa je car zaukazal voziti hitreje in ko se mu je ugovarjalo, da bi bila na tej progi hitreja vožnja nevarna, je čez nekaj časa vendarle zopet zaukazal hitrejo, vožnjo potem pa je nastala nesreča.

O nesreči sami naznanjajo se sedaj večje nadrobnosti in izrekoma se pripoznava, da sta lahko poškodovana tudi car in carica, ta na roki, prvi pa na nogi, toda ne toliko, da bi ju bilo to moglo zadržavati skrbeti osebno za pomoč ranjencem.

Sodbe in menenje unanjega časništva o tej nesreči so drugače in akoravno radost o srečni rešitvi cara in njegove rodbine nedeljena in splošna, je vendarle menenje zelo razširjeno, da je ta nesreča povzročena po nihilistih. Naglaša se izrekoma, da v to, da se vlak spravi s tira po vsem zadostuje, ako se za nekoliko centimetrov odmakne ena stran tira in da ni treba ravno nastavljati mnogo dinamita ter vžigati ga, ko tje prihiti vlak.

V drugim prožilo se je menenje, da bode car sedaj po tako čudoviti rešitvi kazal več hrepenenja po uveljavenji svojega vpliva kot načelnik pravoslavne cerkve, ker si prizadevajo krogi tega politiškega težnja v to tirati ga naglasujoč, da je povzročila čudovito rešenje Božja roka v to svrho, da car širi kot Božji namestnik jedino pravo pravoslavno vero.

Videti pa je, da se car ne mara vdati temu pritiskanju, ker baje to nasprotuje njegovemu značaju.

Francoska. — Razprave v zbornici so zelo burne. Povsod kaže se hudo nasprotje strank. V ponedeljek oglasilo se je več govornikov vladi nasprotnih strank, ki so zahtevali, da se zbornici predloži imenik ali onih vpokojenih uradnikov, ki dobivajo pokojnino nad 3000 frankov, ali imenik onih, ki so bili vpokojeni dne 2. decembra, drugi še so zahtevali, da se predloži imenik vsih vpokojencev brez razločka časa in višine pokojnine. Vsi predlogi bili so načeloma sprejeti, ako ravno je vgovarjal finančni minister Peytral, to da z dostavkom, da se v posvetovanje odda odseku, ki se ima voliti iz oddelkov in po oddelkih zbornice.

Tudi posledice zavolj postopanja zoper časnikarje še niso poravnane. Prečitala so se namreč v isti seji pisma poslancev Madier, Mahy in Delaforge, v katerih izrekajo, da ostajajo pri svojih ostavkah glede posla kvestorjev zbornice. Podpredsednik in drugi členi zborniškega urada umaknili so svoje ostavke. Konečno se je izvolitev Ternisien-a kot poslanca za Cohinchino po dolgi razpravi zavrgla.

Uradno ugovarja se, da bi sedanja poslanika francoska v Londonu in pa v Arago odstopila od svojih službenih mest.

Bolgarsko. — Sobranje sprejelo kot odgovor na prestolni nagovor kneza Ferdinanda adreso, v kateri se izreka knezu udanost in ljubezen bolgarskega ljudstva, izraža veselje o naznanilu kneževim, da v deželi vlada mir in red tako, da se pravična bolgarska stvar vtrjuje bolj in bolj. Adresa izreka dalje svojo zadovoljnost, da se je otvorila prometu železniška proga Zaribrod-Vakarel, prav tako tudi, da je bolgarsko ljudstvo s tem pokazalo, da je sposobno in v moči, svoje zadeve oskrbovati samo in skrbeti primerno za svoj napredek. Potem pravi adresa: Potovanje Vaše k. Visokosti po deželi omogočilo je pri ljudstvu izražati Vam čutila njegove globoke ljubezni in udanosti za osebo onega, ki je posvetil svoje življenje službi za domovino in kateri visoko nosi zastavo neodvisne in proste Bolgarske.

O tej adresi se ve da sodijo različno krogi politično po različnosti svojega stališča. Nasprotniki sedanjih razmer v Bolgarski pravijo, da se adresa nikakor ne strinja z dejanskimi razmerami o deželi, oni pa, ki prizadevanje sedajnega tamošnjega vladarstva gledajo kolikor toliko dobrohotno, priznavajo dosedanje dejanske vspehe knezove vsaj v toliko, da je znal zabraniti večje razprave med strankami v mladi državici in da je v blagor dežele znal o pravem času preprečiti nerede, ki so se skušali pouzročiti od zunaj notri.

Žitna cena

v Ljubljani 27. oktobra 1888.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 95 kr. — banašk. 7 gold. 32 kr. — turšice 5 gold. 70 kr. — soršice 5 gold. 75 kr. — rži 5 gold. 30 kr. — ječmena 3 gold. 10 kr. — ovsa 4 gold. — kr. — ajde 5 gold. 60 kr. — ovsa 2 gold. 44 kr. — Krompir 2 gold. 05 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki.